Крізь буйну зелень кучерявих садків біля приватних будинків селища і за десятки років запишнілих скверів у великих дворах, що оточили Алма-Атинську вулицю, крізь сутінь літньої спеки у сизу надвечірню лагідність дня пробивається густий запах заліза, вугільної кіптяви й диму, незмінний, як життя, дзенькіт трамвайних і залізничних рейок, гудок паровоза чи електровоза й ціла гама заводських грюкотів і гуркотів. Усе це тут поруч — рукою подати. Все забарвлене у цей звук.

І враз у звичний колообіг життя вкрадається інший ритм. Чужорідний, незвичний, спершу ніби сторонній, він якось непомітно вплітається у шарварок робочого будня і зливається з ним у металевому дзенькоті.

Спершу виводить рівну, тягучу мелодію синтезатор, електро-клавішний звук пронизує, але веде уповільнено, незакінчено, кожну мить чекаєш доповнення, врешті вступає ударник, вибиваючи ритм швидше, ніби потяг набирає швидкість, рухається впевненіше, а тоді різко входить бас-гітара, і вже мелодія набирає сили. Врешті вирівається, випереджаючи всіх, гітара-соло. Напруження в ритмі вже таке, що ледь витримуєш до тієї наступної миті, коли розбиває його голос соліста, високий, хрипкуватий, пронизливо допікаючий, такий несамовито впевнений, що десь ще вище гострота його переростає майже в благальність. Це якраз та остання мить, коли без голосу мелодія вже розпадеться, втратить себе, коли треба ламати, рвати, вибухати, злітати у вибухові, розриваючись, виплескувати в надмірі щирості своє серце, почуття і душу іншим. Тим, хто слухає, хто хоче саме цього, хто саме цього чекає.

— Белів мі, тогезер!!! — захлинається, аж плаче співак, на прізвисько Боб-метал, він же соло-гітарист, він же керівник ансамблю "Дракони".

— У! Дає Боб! Ти диви, рубає, ну геть Джой Темпест! Це ж із "Європи" пісня "Фінальний відрахунок", з останнього диска! Ото буде дискотека в суботу!

Юні шанувальники слухають під парканом клубу профтехучилища, де триває репетиція ансамблю.

— Повірте нарешті! — захлинається Боб-метал. — Повірте, що й ми — ваші діти! І коли сонце сходить, ми хочемо світлу радіти! Ми йдемо назустріч і тягнемо руки до сонця! Повірте нарешті! Це наше останнє прохання! Ми віримо в совість, ми хочемо правди й кохання! Повірте нарешті! Це наше останнє прохання!

Англійський текст пісні чергується з перекладом. Юні слухачі шаленіють від захвату, скупчившись за училищним парканом, і дзенькіт рейок за десяток метрів від території училища, гудок паровоза, навіть голос із гучномовця, крізь який диспетчер керував роз'їздами тут, на станції "Депо", не заважав звиклим до всього цього змалку підліткам, яких нині полонила хвиля "металевого року".

— Звичайно, ансамбль "Європа"! А як наш деверзівський Боб влучно копіює Джоя Темпеста, соліста "Європи", який, між іншим, не набагато й старший за самого Боба, десь років на два чи три, там весь ансамбль молодший двадцяти років.

Вертаючи з репетиції, хлопці розійшлися на Алма-Атинській, Боб із Майклом пішли праворуч, а решта утрьох — ліворуч, до вулиці Празької.

Спершу треба було занести гітари. Хлопці жили поруч і, як завжди, мали пройти крізь два великих двори, перш ніж добратись до власних домівок. Обоє знали, що буде, знали віддавна, в тепліші пори року все відбувалося саме так. Та вони хоч і знали, що буде, однак ішли своїм шляхом, жили, як вважали за потрібне, навіть у чомусь їм таке й подобалось. Але ж...

— Куди міліція дивиться, не знаю! Оці "металісти", це ж викапані бандити! Спеціально так вдягаються, щоб людей лякати!

— А музику їхню ви чули? Ви послухайте, як вони там верещать! Це жах! Здуріти можна, їй-богу! А пацанва в захваті!

— От із цього й починається. А потім почнуть вікна бити, різати когось, ґвалтувати...

Боб не витримав.

— Хто з нас когось зарізав чи зґвалтував? Нащо таке говорити?

Він кинув це мимохідь, бо лавки, на яких сиділи бабусі й решта старшої дворової компанії, були довгі. Йшли вони з Майклом неквапом, біля лавок зумисне не хотіли приспішувати ходу, аби не показати, бува, "противникові", що бояться його чи ніяковіють. Поки ото проходили, кожен, як правило, мав вставити слово на їхню адресу.

Тепер кинулись усі разом.

— Ану йди звідси, бандите! Геть, поки міліції не закликали!

— Зараз посадять на п'ятнадцять діб, будеш знати, як ображати старших, лобуряко!

— Щеня! Воно ще й відгавкується! Вже б мовчало!

Майкл завжди мовчав. Здебільшого мовчав і Боб, але час від часу терпець йому уривався. За що? Що їм зробили поганого? Співаємо і граємо не те, що вони люблять? Чи одягаємось не так, як вони звикли, як вони цього хочуть? Але ж їм по шістдесят—сімдесят років... А нам по сімнадцять! Чи вони хочуть, щоб ми замолоду постаріли швидше і стали

такими, як вони? Не вирізнялись, не шукали свого, не були іншими... Але ж... Усе-таки можна дещо і в нас. Чого вони хочуть?

— Худоба! — сказав Майкл, коли вони вже підійшли до будинку, де жили. — Велика рогата худоба, от і все!

— А я от подумав, якими були вони в свої сімнадцять? Невже їм не хотілося ширше жити, дихати на повні груди?

— Ти вже скоро вірші почнеш писати. Теж мені поет! Жлоб — він жлоб з дитинства, бо таким вродився! Це така, ну, група крові, чи що, як от біляві чи там чорняві, кирпаті чи довгоносі. А ще є жлоби...

— Цікава теорія! Тебе, бачу, тягне в науку! Може, ще запропонуєш якісь групи...

— "Дюран Дюран", "Айрон Мейден", "А-га".

— Чао-какао! А ти все ж таки не дурень однак! Ну, привіт!

— І тобі, Люльок, спасибі! Привіт!

Переходячи в сьомий клас, Борис виявив у себе здібності до гри на гітарі. Після шостого класу він поїхав у піонерський табір в Лисянку. їхній піонервожатий Олег Іванович привіз гітару, часто грав і, зрозуміло, був найпопулярнішим серед усіх вожатих. Борисові Олег Іванович дуже подобався. Він ходив за піонервожа-тим хвостом, носив йому гітару, вважався його улюбленцем, і той якось показав хлопцеві кілька акордів. Борис вмить запам'ятав і другого дня вже трохи ніби грав, щось у нього виходило. Одне слово, запалився не на жарт, приїхав додому й узявся вмовляти батьків купити інструмент.

Гітару придбали. І почалося! Борис не розлучався з нею весь вільний час і десь за місяць уже підігрував собі, наспівуючи, а ще за пів-року відкрив і ноти!

— Треба було в музичну школу його,— казала мати. — Хто ж знав, що так зачепить музика!

— І так вчитиметься, як захоче,— кидав батько. — Невелика наука — гітара, аби дівкам голови крутити, ось глянь, як уже грає.

Батькам подобалося, товаришам також.

Найближчий друг Мишко Огірок, високий, худорлявий, із великими темними вологими очима, теж узявся за гітару. Грали часом удвох.

Клас! Без печалі!

Музика — це життя!

Постійне захоплення новим — так жив Борис.

Відколи себе пам'ятав, завжди йому хтось подобався, до когось він тягнувся. Звісно, дівчатка передусім! Тільки Мишко — виняток! Мишко — класний дружбан! З ним куди хочеш і що хочеш! Усе йому можна сказати — не продасть, не посміється, зрозуміє! Борис вважав його своїм братом. Мав лише сестру Лариску, на два роки молодшу. Таке собі мишеня з кісками. У школі заступиться, образити нікому не дасть, але ж... не товариш, що з дівки візьмеш!

От Наталка з їхнього класу — це вже інше. В ній справді є щось особливе, привабливе! Колись у восьмому класі він під настрій звірявся Мишкові — скільки ж це йому вже за його життя дівчаток подобалось... Із дитячого садка починаючи, коли вони з Юлькою гралися в "лікаря" і "пацієнта"... Вона також у їхній школі вчиться, вони всі тут вчаться, всі

один одного знають з пелюшок. Це все — ми, наш район, наша вулиця, наш завод.

ДВРЗ. Дарницький вагоноремонтний.

Там працювали і Борисові батьки, і Мишкові, і більшість із тих, хто жив на Алма-Атинській, де ходив трамвай, чи на Сергія Лазо, де жив Борис, чи на всіх маленьких вуличках розлогого мікрорайону.

Колись давно тут було селище, що виходило одним боком до лісу й озера, на якому тепер поробили купальні і навіть збудували станцію прокату човнів.

Ось тут, на озері, і минали кращі літні дні Борисового виростання. Тут він грав на гітарі — спершу, коли вчився, сам або з Миш-ком, а згодом їх оточувала компанія, дівчата. Пішло...

Вчився Борис посередньо. Двійок не мав. Трійки, четвірки. Власне, не вчився, а відповідав на уроках те, що пам'ятав з розповідей учителя або когось на перерві. Знав, що міг би добре вчитися, відчував, але... Завжди були причини.

Першість світу з футболу в Мексіці, чемпіонати Союзу, Кубки УЄФА і таке інше. Футбол — це клас! Це те, що треба. Київське "Динамо" — чемпіон! Оце так бики! Це ж супер! Це — метал!

У восьмому класі їх з Мишком закликав до себе Севко Волошин, батько його інженер, працював три роки на Кубі, купив за чеки відео.

Це був шок. Борис нічого не казав, але його затрусило. І не від фільму, де бились японці, демонструючи суперкарате, а від музики. Так, саме від музикалки. Цілу касету вони дивилися захоплено, ніби в таїну якусь заглиблювались, пізнаючи, доганяючи, дістаючи давно бажане, глибоке, щось дико очікуване. З екрана і з себе! Нарешті! Так, із себе

самого, з нутра, з глибини, з єства, з природи, з цього дня, в якому все в ньому, в чотирнадцятирічному Борисові Самійленку, вибухало, прагнуло вибухнути саме отак!

Мета-л-л!!!

Ось воно. Рок і метал! "Хард рок" і "хеві метал"!

Ні, Борис не любив цього англійського акценту в слові "метал". Ні, не метал, а метал-л-л!

З цього дня почався інший, новий етап Борисового життя. На стінах кімнати фото футбольних команд і улюблених футболістів, навіть Платіні й Марадони, поволі поступалися місцем плакатам із фотографіями улюблених музичних груп. "Дюран Дюран", "Квін", "Європа", "Модерн токінг", "А-га", "Депеш мод", "Ай-рон Мейден", "Скорпіони", "Вем" і окремі герої музгруп — Джон Тейлор, Джой Темпест, Майкл Джексон, Оззі Осборн, СіСі Кетч, Саманта Фокс, Білі Ідол...

Все це діставалось, купувалося за чималі грошики, це все не лежало на поверхні, але ж чомусь стало його, Борисове, ось його —все тут!

Метал-л-л!

Ні, не всі ці групи були з "металістів", не тільки "металеві роки" подобались Борисові, але ж яке класне слово— "метал"!

Він написав у себе на гітарі латинськими літерами на всю деку — "метал". Пообписував іменами улюблених музикантів: Джон Тейлор, Саймон ле Бон, Джой Темпест. Після восьмого класу вони з Мишком пішли в ПТУ. І так було зрозуміло, що вчитись далі, принаймні поки що, не збираються, то для чого гаяти час? Шкода було лишати школу, але не так, щоб аж надто. В ПТУ — більше волі. Ми — пролетаріат, робітничий клас! Наша справа — метал! Це було гасло. Борис любив

кричати "даєш метал!" і рвати струни у ритмі року, заводячись із пів-оберта.

Вони з Мишком позапускали довге волосся і поробили собі на руки шкіряні напульсники з металевими заклепками.

— Це наше! Ми — робітничий клас!

Зростаючі Борисові пристрасті на цю пору вже наполовину тамувалися гітарою і брейком. Бо він, вивчившись, міг видати супербрейк незгірш за справжніх бруклінських негритянських підлітків, як це вони бачили на відеокасетах чи у фільмі "Брейк-данс".

Навіть на заводі, під час перерви, хлопці часом просили: ану Бобе, покажи брейк.

Руки й ноги справді ходили в нього, як на шарнірах, сам дивувався, звідки це береться, чому так легко схоплює рухи. Але це так! Він дивував однолітків, а потім учив їх залюбки.

Та де там кому до нього! Боб-метал! Це прилипло до Бориса, з часом його лише так і називали — Боб-метал. А він любив це своє прізвисько, навіть пишався ним, як і довгим, до плечей волоссям, яке часто пов'язував стрічкою довкіл голови, мов індіанець. То ніби для того, аби не заважало, не теліпалось, а насправді ц"е ж "стайл", тобто стиль, "метал", тобто метал!

Однак пристрасті гамувалися тільки наполовину, бо хоч Борис, а тепер уже Боб-метал, і не виріс вище ста семидесяти трьох (а у Мишка, тепер уже Майкла,— сто вісімдесят чотири, вигнався, бик), але збудований був напрочуд гармонійно й легко і рухався, як кіт,— зграбно і м'яко, тіло його хотіло руху, волі, життя! Біляві його кучері, може, й не були такими пишними, як у Джоя Темпеста з "Європи", але таки теж білявий і невисокий... А ще чудовий голос!. Уже тільки цей його "Нічний

рок" — "Рок зе найт"! А "Фінальний відрахунок"? Борис вивчив кілька текстів по-англійськи, наспівував їх, знав чимало слів, але мови так і не осилив, якось не зібрався, хоч не раз думав: треба колись вивчити мову як слід.

Зима йшла за літом, а літо — за зимою, однак "метал" звучав переможною, найкращою музикою, ритмом, просто життям. Тут був настрій!

Борис курив, як він любив хвалитися, п'ять років, а саме — з семи до дванадцяти. Потім довідався, що куріння впливає на зріст і на зір, і покинув.

Вони з Мишком у шостому класі урочисто випалили по останній цигарці і "зав'язали"! Якщо правду казати, то було таке собі куріння, від часу до часу, більше аби похизуватись. Але ж було! "В моїй ранній юності,— розповідав Боб-метал на перерві в ПТУ,— коли я ще був закоханий у Юльку — з кохання почав курити... А тепер цілий світ кидає палити, а ви — ех, відсталість, роги ви! — кидав він однокашникам серед диму.— Це не метал — отаке чадиво! Це не стайл!"

Решта його життя текла, як у всіх хлопців його віку. Вони з Мишком звірялись один одному в своїх гріхах і настроях, планували, як позбутися поганих звичок, як завоювати дівчаток, і розбирали, що ж воно, по "суті, є в тій жіночій статі... Ще ж і Наталка була на обрії...

Але все забивав "метал-л-л"! Було ніколи! Вони з Майклом організували в ПТУ ансамбль "Дракони". Боб — спів і соло-гі-тара, Майкл — бас-гітара, Женька Поліванов — синтезатор, рудий Семен Штанько — ударник.

І зазвучали на ДВРЗ — "Рок зе найт", "Фінальний відрахунок" і таке інше! Метал!

Рік після організації ансамблю "Дракони" вони жили тільки цим. А ще ж — робота, ПТУ, пролетарі! Слюсарі все вміють, усе можуть! Метал!

Влітку група розпалась, пороз'їжджалися хто куди. Мишко поїхав у село, до тітки на Волинь, а Борис несподівано для себе відмовився, хоч спершу збирався з ним.

Раптом відчув, що може набридати чужим людям, що вже не хлопчик... Ні, не поїду!

Майкл образився, але Боб уперся — ні! А щойно Майкл поїхав — засумував і пошкодував, що піддався дурному настроєві. Валявся на пляжі біля озера, грав у волейбол. Знайомих — тьма-тьмуща, а от, виявляється, крім Мишка, й поговорити ні з ким!

Увечері сидів на лавці біля під'їзду, часом із гітарою, але тільки пізно вночі, коли нікого не було, коли завзяті пенсіонери полишали грати у своє доміно на столику посеред двору, а жіноцтво — посиденьки і пересуди на лавках при вході в під'їзд. Минав його сімнадцятий рік, і, коли думав про Наталку, інколи млоїло в грудях, нападав сум.

Наталка десь поїхала на канікули — шкода! Зараз, може б, насмілився, підійшов, запросив у кіно... Поки що це все було лише настроями. Е, та досить!

Ці нові, що ростуть за ними, вони інші! Хоча вони, розкривши роти, захоплено дивляться на нього, ясна річ, тут один такий на весь ДВРЗ, Боб-метал, соло-гітара, кучері по плечі, тоненький светр із вирізом чи джинсова камізелька на голе тіло, ланцюг на шиї, напульсники на руках! О, брейк! О, єс! Ай лав ю! Але вони десь далі від нас, уже осторонь, за бар'єром, вони там, у своєму світі, який вони, може, ще створять, ті, кому зараз дванад-цять-тринадцять, а може, й десять! А сьогодні наш світ — метал!

Метал-л-л!

Зінаїда Михайлівна працювала в книжковому магазині. Невисока, повногруда, в стані тоненька, коротка зачіска, великі сережки, темні очі, повні губи.

Краля, нічого собі! Але! Чоловік її — інженер на ДВРЗ, там, де Борисів батько майстром, у ремонтному цеху. Васько їхній ходив у другий клас, худенький, чорнявий, як галченя.

Жили вони ще зі свекрухою, огрядною, поважною пенсіонеркою.

Борис знав про них, бо тут усі про всіх усе знали, та ніколи не вникав ні в чиїсь справи, ні в чиєсь життя. Його ніхто зараз не цікавив узагалі, крім нього самого і його власних настроїв, його прагнень і мрій.

Літо. Серпень. Ніч. Метал!

Вона підійшла нечутно, і він від несподіванки аж здригнувся.

— Можна, я послухаю? — голос був глибокий і теплий. Боря не любив, коли хтось підсідав до нього слухати, поночі

він взагалі грав тільки для себе. А тут ще баба з гульок вертається — і на, грай їй! Ще чого!

— Будь ласка,— сказав він ніби байдуже. Хоч одразу ж по-думки вилаяв себе за фальшивий тон, за те, що не сказав "ні", за... взагалі за те, що сидить з нею.

Грав, а вона слухала. А він грав старанно, тихо наспівуючи, ніби для себе, але раптом вчув, що вона слухає його не збайдужа, не просто, аби

згаяти час, не тому, що додому не хочеться, а справді уважно, дослухається до того, що він співає, і як, і про що...

Хтось визирнув через вікно з третього поверху.

— Може, досить уже концерту! Або хоч тихіше! Люди сплять, завтра на роботу, а тут лежебоки з піснями завелися!.. — хрипкий чоловічий голос, роздратований.

Стало прикро. Замовк.

Треба йти додому. Якщо уже урвалося. Зненавидів той голос! Рогатий чорт!

— Ходімо до мене, ще трохи пограєш! У мене нікого нема, всі у відпустці. Так вийшло, що я сама...

Це вже було про інше. Борис, гей, та ти ж Боб-метал, ти що, захвилювався, аж затьохкало в грудях! Підвівся, однак, не вагаючись, ніби все спокійно, звично. Без печалі!

— Ходімо,— кинув байдуже. Метал! Літня ніч! Рок зе найт!

Ще в під'їзді обняв її за стан, ніби ненароком, на повороті, незграбно ще, але сильно пригорнув до себе, а вона враз піддалася, повернулась до нього і обхопила руками за шию, притискаючись великими теплими персами до його схолоднілих під розхристаною тоненькою теніскою грудей. Він уже колись цілувався, пробував, учився. Але так?..

Метал! О, метал і ще раз метал!!!

Він прошмигнув до себе в квартиру вдосвіта... За ним не стежили, тому ніхто й не помітив, коли і як він прийшов додому. Спав до полудня, прокинувся просто щасливий! Розкішна лінь у тілі, і музика ночі!

Метал! Ось воно!

Ось воно тут, у ритмі "хеві метал", у рок-настроях, у вибухах, що змінювались ліричним піднесенням, ніжністю, яка повернулась шаленством, злетом, що означав наступне падіння, ніщо і все разом, заперечення і ствердження. Тут, врешті, "я" ставало отим справжнім "я". Самовияв, самосприймання, самозаперечення (чогось у минулому) і самоствердження зараз і завжди.

У ритмі важкого року минув місяць, точніше, три тижні, аж коли однієї ночі, вже десь під ранок, вона сказала: "Все! Гра закінчилась! Я шалію від думки, що ми повинні розлучитись, але повинні! Мої повертаються з відпустки, і я повинна бути з ними!"

Він знав, що настане ця мить, знав, що все тимчасове, випадок, щаслива його мить, його виграш, а завтра — інше життя, у неї — своє, в нього — своє...

Йому стало боляче, несподівано пронизливо боляче, ще мить — і сльози навернуться на очі, ба вже підступили, і він, зітхнувши, сказав:

— Самий раз! Ти молодець, Зінко! Бо ще трохи — і ми набридли б одне одному! А так — на хорошій ноті, і привіт! Ну, що ж, живи щасливо! Вітай родину! Чао!

Вона зустріла його тираду з недовірою і трохи розчаровано, мабуть, чекала сцен, благань про зустрічі...

— Я бачу, тобі взагалі байдуже! Тебе що, нічого не обходить? Який ти... дивний... холодний... чи байдужий...

— Не бери дурного в голову! — він уже одягся і стояв, готовий вийти. — Дихай глибше — і вперед! Без печалі!

Вона провела його до дверей, ледь накинувши на голе тіло халат, який розіпнувся, коли вона потяглася до нього для прощального поцілунку. Борис відвів погляд, аби не дивитись, ледь торкнувся губами її губ і відсторонився...

— О, ти таки образився! Але ж ти повинен розуміти...

— Лав — зет із мюзік вот екай із брінгінг... — заспівав він тихенько.

— Що-що? — здивувалась вона.

— Кохання — це музика, що приноситься небом... Зрозуміло? "Дюран Дюран" знаєш? Ні, звичайно! Чао!

Він вибіг у двері, саме вибіг, бо наступної миті сльози вже котились у нього по щоках, а ніхто, ніколи в житті і ніхто не повинен був їх бачити, знати про них, навіть уявляти чи мати підставу про нього таке подумати! Ніхто, ніколи, нізащо у світі!

Серпень добігав кінця. Задушливий удень, але м'який, лагідний, розкішний уночі, прохолодний, вологий, як ніжний цілунок, увечері.

Приїхав Мишко.

— Ти що? — сказав він злісно. — Ти що, здурів?

— А що?

— Ти глянь на себе! Опух весь, змарнів! Що? Переходиш у категорію "на трьох" чи по "бормотусі" вдаряєш? Кайф ловиш! Із ким? Де?

— Та йди ти... Вчити мене будеш! Пацан! Що ти знаєш про життя? Теж мені вчитель! Сухомлинський!

Вони посварилися з Майклом, потім помирились, потім знову посварилися, знову помирились, і Боб-метал розповів йому все своє гірке життя за цей місяць, своє солодке й гірке життя, свої пристрасті, настрої, зваби, біди й ревнощі. І те, як кілька днів підряд він, повертаючись після роботи, "квасив" із дядьком Федею, Гаврищенком і Князевим. Бо не зміг знести того, що його просто виставили за двері, бо вже непотрібен, так би мовити, що він таки для неї пацан, а тут приїхав її правовірний, порядний, законний чоловік, і він, Боб, пішов геть, до такої-то мами... А його прило-вило раптом, сам не сподівався, раптом занило в серці, зсудомило. Ці жінки, ти ще взнаєш, Майкле, недарма кажуть, біди з ними не оберешся, от я вже й не обрався...

Однак усе минуло з часом. Боб більше не пив, як в оті кілька днів, коли його і нудило, і млосно було зранку не раз, і очі ховав від батьків, які щось-таки та помічали в ньому в час його негараздів. Тато бурчав, що Борис починає зраджувати надії батьків, які так на нього сподівались. Мама просила схаменутись.

Та Борис був хлопець хоч куди. Що ота зачіска та ланцюжки чи браслети із шкіри? То пусте! Мало хто що одягає. Молоде, перебіситься, а гітара, так то ж музика, хай гуляє, а що кричать вони, так то молода дурість! Викричаться й минеться! Аби не хуліганили, не впивались, не крали та не бешкетували. А співають чи танцюють, то нехай собі! Коли ж бо їм молодими бути. Так і батько казав, і мати. Ото лиш як побачили, що ніби випиває, то почали нарікати, але Боб утікав від розмов, а тоді й взагалі від них — геть із дому. Це тривало недовго, бо коли повернувся Майкл, усе ввійшло в норму.

А загалом-то чіплялись до нього віддавна. Сусіди, знайомі, просто випадкові мимохідці. Зі школи почалось. Але ж сьомий, навіть восьмий класи — то ще дурниці. Не було тоді в ньому тієї сили, якої додавалось тепер щомісяця, не року, майже щодня, коли, викричавшись,

виспівавшись, при гітарі, наслухавшись своїх улюблених груп, вони виходили з Майклом побродити рідним селищем і почували, що живуть в іншому вимірі, що люди довкола не чують, як місто живе в такт саме їхній улюбленій музиці, в ритмі металевого, важкого року...

Гуркотів трамвай, подвійний завжди тільки № 33, а однова-гонний завжди № 32, і гуркіт у них був різний, а прислухайся лишень, Майкле, це ж мелодія "Айрон Мейден", що відбиває № 33-й, ось той перехід геть такий самий, коли зупиняється і стукає вагонними буферами...

...А коли в депо гудуть паровози, коли гуркочуть вагони, і стукає кран, і верстатний фрезер виводить свою ноту, а слюсарі відбивають дріб на двигунах чи на шпалах, ой, так, особливо на шпалах, передзвін, перегук коліс і гудків...

Метал! Наше життя — метал! Ми — теж метал! Ми ще покажемо, чого варте наше покоління, найкращі з нас!

Навесні їх викликали в райвійськкомат, надійшов призовний вік, незабаром у лави. Служити!

Боб з Майклом не дуже й сумували. А що? Всі служать! Треба лише потрапити в одне місце, там ансамбль організуємо! Переживемо, перезимуємо раз, другий — і геть! А тоді... тоді буде інше життя, справжніше, бо армія перед нами ніби розтинає життя, ділить його на дві половинки. До армії — одне, а після армії — інше!

Але зараз жилось особливо замашно, особливо розкішно, широко й розтяжно... Знали, що догулюють останні місяці, знали і тому жили, як хотіли, ловили кайф, як могли, а музика, ой музика, музика таки була найголовнішим!

Зіна ще закликала його раз по раз. Так уже виходило. І все було непогано. Але ніколи вже не тьохкало серце, як тоді, ніколи, бо тепер

він напевне знав, що це лише пристрасть, настрій, а не кохання. Тепер вчував, що вона тягнеться до нього набагато більше, ніж раніше. Але ні, тепер — метал! Жодних зайвих емоцій — залізні нерви й воля! Вперед, тільки вперед!

Вона знала, що він збирається в армію, і він знав, що саме тому, що лишився лише місяць, вона раптом попустила віжки, знаходить час, місце, вираховує, домовляється, влаштовує, а він... А він приходить, погоджується... Або ні!

Він уже володів собою. І тут також! І тепер він подобався сам собі і пишався тим, що ніколи не дав їй відчути, що була в нього першою. Не знала вона й ніколи не дізнається, як несамохіть, знічев'я, але зачепила-таки тоді за серце, вивільнила всі його почуття, як змусив себе стриматись і відчув себе переможцем, коли минуло понад півроку і вона знову покликала його.

Часом його долав незрозумілий сум. Здавалося, що все тут було несправжнім, тимчасовим, вартим миттєвої насолоди, але не більше.

Він так і не зібрався позалицятись до Наталки, все збирався, але так і не наважився, а вона вже й закінчила школу і раптом почала ходити з одним із хлопців, що вчився в паралельному.

Одягнувши навушники, поринав у музику. "Скорпіони", "Ван Гален", "Мотлі крю", Оззі Осборн — то був період занурення саме в той жорсткий ритм, у якому домінують ударники, коли гітари, а не синтезатори ведуть перед у музиці, коли ексцентричні переходи, несподівані ефекти вибивають тебе з буденності, з нудного щодення, коли вириваєшся раптом за межі сьогоднішнього, заперечуєш, стверджуєш, почуваєш і переживаєш у музиці. Живеш у ній!

Музика майбутнього має бути саме такою, думав Боб-метал. Так думав і Майкл, так думали всі хлопці з рок-групи "Дракони".

Боб із Майклом дістались до військкомату, трохи спізнившись, і увійшли до залу, коли військком уже розмовляв з призовниками. Ззаду місць не було, довелося сісти в першому ряду.

Військком довго й нудно клав перед ними одну за одною казенні фрази про те, що вони незабаром виконуватимуть свій обов'язок перед Батьківщиною і повинні з честю... І таке інше.

Все ми вже чули. Не раз, і не два, і не вісім. Військком — зануда! Не міг щось розумніше придумати! Нема чого сказати, то хоч би коротко. Ні, це не метал!

Боб сидів і жував гумку, механічно пересуваючи її з одного кутка рота в інший. Перші хвилини дивився на військкома, але незабаром був уже десь у спогадах про музику. Так віддавна робив про випадок довгих проповідей. Нудьга!

Якоїсь миті, однак, відчув, що військком дивиться просто на нього і говорить щось таке, що стосується його, і включився в дійсність.

— Що за неподобство? — кипів цей облисілий підполковник із сивими скронями. — Як ти себе тут поводиш? Викинь негайно цю жуйку з рота! Де ти перебуваєш? Жуєш, як худоба, як корова чи бегемот!

Боб спокійно вийняв рештки жувальної гумки з рота.

— А що такого? Чого так хвилюватися? Ну, жуйка, ну вийняв, сиджу тихо, слухаю!

— Як твоє прізвище? — скипів військком.

— Самійленко.

— Я ось особисто займуся твоїм призовом! Ти в мене пожуєш! Теж мені, як папуга розряджений, зачіска яка! Ще начіпляв на себе! Ну, тобі служба медом не видасться!

— А чого це ви раптом до мене присікались? Що я вам зробив? — здивувався Боб.

— Все, досить! На цьому закінчили, всі вільні! — військком узяв себе в руки. Збори закінчились, і він, не дивлячись більше на Боба, вийшов із залу.

— Глянь, який служака! Географію знає! Папуги, гіпопотами... Ще жирафи тут бракувало! Але це вже більше тебе стосувалося б, Майкле!

— Ти нащо йому перечиш? Ще запре кудись, де чорт ноги поламає, будеш знати!

— Куди потраплю, туди потраплю. Скрізь проживу. Моє діло — металі А цей жлоб усе одно ніколи мене не сприйме за нормальну людину, навіть через зачіску, так що плювать я хотів. Відслужу, де вже скажуть, але ганьбити себе отак не дам, не потерплю.

У роті було сухо й кисло, нестерпно хотілося пити. Під щокою гарячий, вкритий жовтою пилюкою камінь усе ще здавався розпеченим, хоч сонце вже сідало й спека спадала.

Буро-червона земля довкола зливалася з його рябою курткою, сіро-жовті скелі обабіч ущелини швидко темніли в призахідному сонці, і він спробував підвести голову, але побачив перед собою тільки великий камінь, за яким лежав.

Як він опинився тут, лишилось для нього загадкою. Чи його відкинуло вибухом, коли підірвали першу машину, а потім кидали гранати? Чи вже в безтямі, оглушений, він інстинктивно відповз аж

сюди, за цей великий камінь, що ніби відколовся колись від скелі й так застиг, затуляючи непомітну від дороги заглибину, саме таку, де вміщувалось тіло.

Він вдихнув повітря, і йому здалося, що легенів у нього більше нема, що краще дихати поволі, бо він мало не зомлів знову, відчувши різкий біль у всьому тілі. Нестерпно хотілося пити. Однак він не закашлявся, витримав, знову ледь не втрачаючи свідомості, вичекав ще мить, а потім спробував підвестися.

Здавалося, що не працює в нього ліва рука і ліва нога, але ж частина тіла рухалася, і він підтягся на правій руці, потім підтяг праву ногу до коліна і, припавши до каменя, визирнув на дорогу.

Власне, він і лежав при самій дорозі. Як вони його не помітили! Чи просто не спало на думку, що так швидко хтось може опинитись в укритті, чи не думали, що тут, за каменем, знайдеться такий схрон, але "духи" нишпорили навколо машин, жестикулюючи. Щось шикували. І раптом він побачив, що відбувалось.

Біля однієї з машин стояли п'ятеро його товаришів. Усі були поранені чи оглушені, певно, в такому самому стані, як і він.

Володя Савельев, Женя Коваленко, Булат Мансуров, Жолдар-бек Турсункулов, Богдан Дем'янчук.

Володя і Богдан — шофери вагоновозів. Решта — з охорони, з його підрозділу. Ті, кого не вбило зразу. Дорога на Великий Баглан давно була під загрозою. Але ж мали довезти продукти і боєприпаси. Вони вже не раз ходили в рейди, та лихо досі минало. А тепер підстерегли.

Ще вчора ввечері вони з хлопцями слухали нові записи, які з новенького "Шарпа" доносив їм сильний, хрипкуватий голос Рода Стюарта, а потім він, Боб-метал, співав їм свої пісні, складені тут же, в

Афгані, відколи із молодого став "черпаком", бо минуло півроку, а ще за півроку "громадянином", тобто повноправним оійцем. Він уже понад рік тут, все знає!

Афган — це метал! Це моя війна, мій біль, моє нещастя, це мої пісні...

Йому було боляче, коли гинули товариші, коли і свої гинули, і афганці, з якими він тут товаришував, і всі, хто вмирав, боліли йому, і він написав у пісні, що

...війни вигадують старики, гинуть завжди молоді...

За це сварив його замполіт, а він казав — призивають пацанів, яким був і я... А що мені ця війна? Так вийшло, що потрапив сюди, от і все, мене не питали! А мій друг нерозлучний, Мишко, служить у будбаті в Мінську, бо в нього, бачте, в хребті щось там скривилось. Випадок долі. І цього всього багна він не знає, і лишиться живий, і повернеться... То кому це. треба, товаришу замполіт?

— Не вигадуй, Борисе,— сказав замполіт. — Це наша біда і їхня біда! Але якщо ми їх зараз покинемо, що з ними буде? З афганською революцією? Як вирішиться конфлікт, не знаю, але ж нас покликали, нас тринадцять разів закликали сюди, поки ми увійшли...

— На свою голову...

— Гаразд, не клей із себе дурня. Ти хороший солдат, відслужиш, повернешся, будеш нас згадувати — тих, кому ще тут служити і служити...

...Чи ви будете нас згадувати, товаришу майор? Мене, Володь-ку Савельєва з Вологди, Богдана зі Львова... Хто нас згадає, якщо ми загинемо?..

...Любов — це музика, що приносить небо з собою... Просто небо...

Високий "дух" у чалмі і халаті, підперезаний широким шкіряним поясом стояв перед полоненими. Може, це сам Гаюр, той, хто керує всіма мудджахідськими підрозділами в районі Верхнього Баглана...

Він щось сказав полоненим, а тоді вихопив з-за пояса кинджал. Широке лезо навіть віддалік здавалося гострим, а коли майнуло в повітрі, то стало хижо загрозливим, а коли опустилося на груди Володі Савельєва, що стояв першим в ряду полонених, то було безнадійно смертельним, безжальним, злим і жорстоким, як уся ця війна...

Афганець різонув спочатку навскіс. Чути було, як хлопець скрикнув, коли з-під розчахнутої зеленої куртки цвьохнула кров...

Афганець уже ввійшов у шал, певне, на першому хотів показати іншим, що з ними буде.

Мудджахід батував на хлопцеві одежу спритними жорстокими ударами, доки Савельєв не став перед ним скривавлений і зовсім го-

лий, а тоді засміявся голосно й розлого, аж луна котилась долами...

Загомоніли й інші афганці, що стояли півколом біля полонених. Кілька підступали вже й до інших бійців, видно, з тими ж намірами, чекаючи лише знаку старшого...

...Повірте наре-е-шті... повірте, що й ми — ваші діти... і коли сонце сходить, ми хочемо світлу радіти...

У другому магазині, що був звично прив'язаний до першого ізоляційною стрічкою, аби в бою швидше міняти, у Боба було кілька запалювальних куль, кожна третя в диску.

Машина, на якій він їхав охоронцем, була, здається, так. саме та, біля якої стояли полонені і мудджахіди.

У ній на борту кілька ящиків толу і з лівого борту — два ящики вибухівки. Так, потрібен лише детонатор, потрібен негайнч) детонатор, а гранат нема, як іще автомат лишився при ньому, також майже загадка, може, саме тому, що висів на шиї, коли вони їхали горами.

Ага, машина! Бензобаки! Мотор має бути ще гарячий. Бо ж тут усе гаряче під цим клятим сонцем, під цим клятим, але вже й звичним.

Старший "дух" різонув Володю по горлу, але ще граючись, не до кінця, ще спостерігаючи за муками полоненого, а тоді заніс ножа замашніше...

— Ах ти ж, гадюка повзучий! Гнида і то краща, мати твою душманську і всіх твоїх родичів...

Це були лише секунди, але здавались вони довгими годинами, днями, роками, життям, бо поки з нелюдським зусиллям підвівся, поки вислизнув, хитаючись, із-за каменя на дорогу, майже за спинами душманів, поки натиснув на гашетку автомата, косячи їх; спочатку по них, а потім по машині, по бензобаку, відчуваючи, як гарячі кулі впиваються в розпечений метал, як прострочують його з автоматів, прострілюють із револьверів, як усе разом злітає в повітря — наступної ж миті після того, як вибухнув бензобак, а з ним — вибухівка, а за нею — й друга машина, і ще одна, як летять у повітря розпечені шматки металу, що забрали з собою десятки чудових людських життів, сотню просто людських життів і ще одне-єдине і неповторне життя Боба-метала.

Метал-л-л!

О, метал-л-л!

Це сталося так швидко і несподівано, що я не встиг ані злякатися, ані здивуватися. У мене був один хитрий виверт — тікаючи від когось, я завжди присідав, відстрибував убік і раптом з такою спритністю кидався навтікача, що наздоганяти мене потім ніхто не наважувався.

Зараз же я про це навіть і не згадав.

Одне я зрозумів відразу — тут уже підготувались. На мене накинулись тільки тоді, коли я витяг крізь щілину у прилавку обидві булочки. Ну бачив же, бачив, що наші сьогодні якісь не такі — прислухаються, примружують очі, вичікують.

І ось я не встиг сховати гарячі, м'які булочки у кишені, як хлопці і дівчата, ніби почувши команду, повернулися у мій бік... заметушилися, закричали, натовпом ринули від буфету.

— Ведіть до Артура Гогійовича!.. Давайте у клас!.. Іди! Іди!..— немов тріснули і розскочились на шматки тонкі шибки.

Мене вели по довгих, високих коридорах школи, навіть не вели, несли, і мені здавалося, що я раптом урізався у здоровенний шумний рій ос, який в ту ж мить зірвався з місця і покотився, полетів бозна-куди.